30/10/2020

Μητροπολίτης Μάνης: Σχέσεις Εκκλησίας και Ιατρικής

/ Γνώμες

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Ὁ λόγος ἑνός ἱεράρχου πρέπει νά εἶναι θεολογικός, βιβλικός, πατερικός, χριστοκεντρικός καί πρωτίστως ἐκκλησιαστικός.

Ὡστόσο, τό προσκλητήριο τῶν κοινωνικῶν θεμάτων, τῶν ἀνθρωπίνων προβλημάτων πού καταφθάνει ἐνώπιόν μας δέν ἀπορρίπτεται καί δέν τυγχάνει τῆς λήθης ἤ τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ὅλου ποιμαντικοῦ ἔργου. Βέβαια, τά ζητήματα πού ἔρχονται στό προσκήνιο πρέπει νά «ἐμβαπτίζονται» στήν Ἁγία Γραφή, στήν Ἱερά Παράδοση, στή σοφή διδασκαλία τῶν θεοφόρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Συνάμα, κυρίως, εἶναι ἱερότατο χρέος νά ἔρχονται στήν προσευχητική διακονία του Ἀρχιερέως.

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, δέν θά πρέπει νά θεωρεῖται δεδομένη ἡ γνώση ἐφ’ ὅλων τῶν θεμάτων, ὡς ἐπί παραδείγματι θεμάτων νομικῶν, ἰατρικῶν, οἰκονομικῶν, μηχανολογικῶν ζητημάτων καί προβλημάτων τῆς ἀστροφυσικῆς, τῆς βιολογίας, κ.ἄ. καθ’ ὅτι ὑπάρχουν καί ἐπιλαμβάνονται οἱ εἰδικοί ἐπιστήμονες κατά κατηγορίαν, δηλ. οἱ ἐπαΐοντες.

Μέ συστολή, λοιπόν, καί αὐτογνωσία τῆς θέσεως καί τοῦ ρόλου πού πρέπει νά ἔχει

ὁ καθένας μας, χαράσσουμε ἀκροθιγῶς καί ταπεινῶς τίς παρακάτω γραμμές, εὑρισκόμενοι στίς παρυφές τοῦ λόφου τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν μέ τό ἐπίκαιρο τοῦτο θέμα τῆς σχέσης Ἐκκλησίας καί ἰατρικῆς ἐπιστήμης.

Ὁ Θεός δημιουργήσας «κατ’ εἰκόνα καί καθ’ ὁμοίωσιν» Αὐτοῦ τόν ἄνθρωπον, τήν κορωνίδα τῆς δημιουργίας, ἐκτείνει τήν πρόνοιά Του στή συντήρηση καί τήν ὑγεία καί τοῦ τελευταίου ἀνθρωπίνου κυττάρου. Ἄλλωστε, ὁ Θεός μᾶς ἔδωκε σῶμα ὑπέρτερον πάντων τῶν ζώων. Μᾶς ἔδωκε ψυχήν «κατ’ εἰκόνα» Του ἐστολισμένη μέ νοῦ, λογική, θέληση, συναίσθηση καί, τό κυριώτερο, ὁ ἄνθρωπος ἔχει σχέση, ἀναφορά ὡς πρόσωπο μέ τό Θεό. Ὡς λέγει ὁ Ἰ. Δαμασκηνός: «Ὁ Θεός ἐδημιούργησε τόν ἄνθρωπον ἄκακον, εὐθύν, ἐνάρετον, ἄλυπον, ἀμέριμνον, στολισμένον μέ τήν λαμπρότητα κάθε ἀρετῆς, προικισμένον μέ ὅλα τά ἀγαθά, ὡσάν κάποιον δεύτερον κόσμον, μικρόν κόσμον μέσα εἰς τόν μεγάλον, ἄλλον ἄγγελον προσκυνητήν, σύνθετον, θεατήν τῆς ὁρατῆς δημιουργίας, γνώστην τῶν μυστηρίων τῆς νοητῆς, Βασιλέα τῶν ἐπιγείων, πού κυβερνᾶται ἄνωθεν, ἐπίγειον καί οὐράνιον, προσωρινόν καί ἀθάνατον, ὁρατόν καί νοούμενον, ἐνδιάμεσον μεταξύ μεγαλείου καί μικρότητος» (ΕΠΕ, 19, Β, 211 ἐπ.).

Ὡστόσο, συνέπεια τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας τοῦ ἀνθρώπου ἦταν ἡ ἀχρείωση καί ἡ ἀμαύρωση τοῦ «κατ’ εἰκόνα». Διεσαλεύθησαν οἱ σχέσεις του μέ τόν Δημιουργό ἀλλά καί μέ τήν κτίση. Εἰσῆλθε στή ζωή τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἀποτέλεσμα τῆς πτώσεως καί τῆς ἀποστασίας του ἀπό τόν Θεό, ἡ φθορά, ἡ ἀσθένεια, ὁ πόνος, ὁ κόπος, οἱ θλίψεις, μέ ἀποκορύφωμα τόν θάνατο.

Βέβαια, «οὔκ ἐστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός», ὡς λέγει ὁ Μ. Βασίλειος (ΕΠΕ 7, 87) καί τό κακόν δέν ἐκτίσθη συγχρόνως μέ τό καλόν. Ὁ Θεός ἔπλασε σῶμα καί ὄχι ἀσθένεια. Ἡ νόσος δέν εἶναι δημιούργημα τοῦ Παναγάθου Θεοῦ. Ὁ πόνος δέν εἶναι ἀπό τόν Θεό. Μόνον τόν ἐπιτρέπει. Καί τοῦτο γιατί ἔπλασε τόν ἄνθρωπο ἀπό ἄπειρη ἀγάπη νά ζεῖ καί νά γεύεται τήν μακαρία εὐφροσύνη καί χαρά στήν κοινωνία μαζί Του στόν Παράδεισο.Ἐκεῖ δέν ὑπῆρχε κανένας πόνος καί, φυσικά, μετά τήν ἔξοδο τοῦ ἀνθρώπου ἀπ’ αὐτόν, ὁ Θεός ἐπιτρέπει τόν πόνο πρός παιδαγωγία. Καί βέβαια δέν ἄφησε ὁ Οὐράνιος Πατήρ ἀβοήθητο τόν πεπτωκότα ἄνθρωπο, ἀλλά μέ τήν ἄπειρο ἀγάπη Του προσέφερε τήν σωτηρία καί τήν ἀπαλλαγή του κυρίως ἀπό τόν θάνατο. Αὐτό πραγματώνεται μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καί ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος τυγχάνει ψυχοσωματικόν ὄν, συναποτελούμενον ἐκ ψυχῆς καί σώματος, ἔρχεται ἡ χριστιανική διδασκαλία καί ἀγκαλιάζει τόν ὅλο ἄνθρωπο, τό δισύνθετον αὐτοῦ, ἐξυψώνοντας τό σῶμα σέ «ναό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος» καί τήν ψυχή ὡς τό πολυτιμότερον στοιχεῖον τοῦ ἀνθρώπου, καθ’ ὅ,τι ἀθάνατος. Ἔτσι ἔχουμε μία συνάντηση θρησκείας καί

ἐπιστήμης, πίστεως καί ἐπιστήμης καί εἰδικότερα ἰατρικῆς ἐπιστήμης, Ἐκκλησίας καί Ἰατρικῆς.

Κατ’ ἀρχάς, στήν Ἁγία Γραφή δέν ἀπαγορεύεται ἡ προσφυγή στήν ἰατρική περίθαλψη καί γιά νά μιλήσουμε εἰδικότερα, σχετικά μέ τό σῶμα, τήν ἰατρική χρησιμοποιεῖ ὁ προφήτης Ἡσαΐας γιά νά θεραπεύσει τόν Ἐζεκία (κεφ. ΛΗ’) καί ὁ Ραφαήλ γιά νά φροντίσει τόν Τωβία (κεφ. ΙΑ’). Ἔπειτα ἡ Σοφία Σειράχ (κεφ. ΛΗ’) πλέκει κυριολεκτικά τό ἐγκώμιο στό ἰατρικό ἐπάγγελμα-λειτούργημα. Γράφει πολύ χαρακτηριστικά: «Τίμα ἰατρόν πρός τάς χρείας αὐτοῦ καί γάρ αὐτόν ἔκτισε Κύριος» (στιχ. 1, 1) καί παρακάτω στό ἴδιο κεφάλαιο: «Κύριος ἔκτισε ἐκ γῆς φάρμακα … αὐτὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ» (στίχ. 4 καί 6).

Ὁ ἴδιος δέ ὁ Χριστός πολλάκις εὑρισκόμενος μπροστά σέ ἀσθενεῖς ἀνθρώπους τούς παρέχει τήν θεραπεία, ἀσφαλῶς καί τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς, γιατί εἶναι ὁ Ἰατρός ψυχῶν καί σωμάτων. Εἶναι Ἐκεῖνος πού θεράπευσε λεπρούς, τυφλούς, χωλούς, παραλυτικούς, κωφαλάλους, τήν αἱμορροοῦσα γυναῖκα, τήν κατάκοιτο καί πυρέσσουσα πενθερά τοῦ Πέτρου, τήν θυγατέρα τοῦ Ἰαείρου, τούς δαιμονιζομένους, τήν συγκύπτουσα γυναῖκα καί βέβαια ἔχουμε καί περιγράφονται στά Ἱερά Εὐαγγέλια καί ἀναστάσεις νεκρῶν ἀπό τόν Χριστό. Εἶχε στό Πανάγιο πρόσωπό Του ἐκπληρωθεῖ ὁ προφητικός λόγος: «Αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν» (Ματθ. 8, 17). Ἔπειτα ὁ Χριστός ἔδωσε στούς Ἀποστόλους, ἀπό τήν πρώτη ἀποστολή τους, τήν ἐξουσία πού εἶχε ὁ Ἴδιος νά θεραπεύει τούς ἀσθενεῖς (Ματθ. 10, 1). Γι’ αὐτό καί στίς «Πράξεις τῶν Ἀποστόλων» διαβάζουμε πολλές φορές γιά τίς θεραπεῖες ἀσθενῶν ἀπό τούς μαθητάς καί Ἀποστόλους.

Ἡ Ἐκκλησία κατόπιν παρουσιάζει τόν Χριστό ὡς τόν Συνοδοιπόρο στόν ἀνθρώπινο πόνο, ὡς τόν Καλό Σαμαρείτη, ὡς τόν Φίλο τῶν ἀνθρώπων, ὡς τόν Παράκλητο καί τόν Ἐλεήμονα. Τηρεῖ δέ ἀπαρασάλευτα καί διηνεκῶς τόν λόγον τοῦ Κυρίου, ὡς ἱερό καθῆκον, τό «ἠσθένησα καὶ ἐπισκέψασθέ με» (Ματθ. 25, 36) καί τό τοῦ Ἀπ. Παύλου «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. 12, 15). Ἔτσι σέβεται τό σῶμα, τιμᾶ τό πρόσωπο, δείχνει ὑπευθυνότητα ἀπέναντι στήν ἐπιστήμη, προσφέρει διακονία στόν κάθε ἀσθενῆ.

Ἔπειτα ἡ ποιμαντική τῆς Ἐκκλησίας συναντᾶται μέ τήν ἐνάσκηση τῆς ἰατρικῆς. Συναντῶνται στό ἔργο τῆς προόδου τῆς ἐπιστήμης καί τῆς παρηγορίας τοῦ ἀνθρώπινου πόνου. Ὁ ἰατρός ἐπιτελεῖ τό χρέος του κατά τόν Ἱπποκράτειο ὅρκο καί τήν ἰατρική δεοντολογία. Ὁ ἱερεύς τό δικό του ποιμαντικό χρέος. Βρίσκεται στό προσκέφαλο τοῦ κάθε ἀσθενοῦς καί μεριμνᾶ γιά τήν σωτηρία τῆς ψυχῆς. Αὐτό ἀποδεικνύει χρόνια τώρα ἡ πεῖρα τόσο τῶν ἰατρῶν ὅσο καί τῶν κληρικῶν, οἱ

ὁποῖοι ὑπηρετοῦν νυχθημερόν στά νοσηλευτικά Ἱδρύματα.

Εἰδικότερα στόν ἱερό κλῆρο ὑπάρχουν καί πολλοί Ἱερεῖς καί μέ τήν ἰδιότητα τοῦ ἰατροῦ, διαφόρων εἰδικοτήτων, οἱ ὁποῖοι συνδράμουν στό ὑψηλό ἔργο τῆς ἰατρικῆς καί τῆς νοσηλευτικῆς. Ἄριστο παράδειγμα εἶναι ὁ ἅγιος Λουκᾶς, ὁ χειρουργός, ὁ καί Ἀρχιεπίσκοπος Κριμαίας, ὁ θαυματουργός, ὁ ὁποῖος ἔγινε γνωστός τά τελευταῖα χρόνια στόν ἑλλαδικό χῶρο.

Κατά συνέπειαν, ἡ χριστιανική διαδασκαλία καί ἡ Ἐκκλησία, ἐπικροτεῖ καί καταφάσκει τήν πρόοδο τῆς ἐπιστήμης καί εἰδικότερα τήν ἰατρική ἐπιστήμη καί ἄσκηση τοῦ ἰατρικοῦ λειτουργήματος. Δέν ὑφίσταται καμμία σύγκρουση στό σημεῖο αὐτό θρησκείας καί ἐπιστήμης, ὅπως θέλουν νά ἰσχυρίζονται μερικοί, γιά ἄλλους λόγους, ἐκτός πίστεως καί ἐπιστήμης. Ἡ συμπόρευση τῆς πίστεως μέ τό ἰατρικό λειτούργημα ὡς συνέργεια τοῦ θείου καί ἀνθρωπίνου παράγοντα, ἀκριβῶς ὅπως σημειώσαμε, ἐπιβεβαιώνεται τόσο ἀπό τά ἱερά κείμενα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὅσο καί ἀπό τήν ἴδια τήν πράξη τῆς Ἐκκλησίας στό διάβα τῶν αἰώνων.

Μάλιστα ἡ ἐπιστημονική ἀναζήτηση ἐκκινᾶ ἀπό τήν θεϊκή ἐντολή «πλήρωσατε τήν γῆν καί κατακυριεύσατε αὐτῆς» (Γεν. 1, 28) ὡς καί ἡ θέση τῶν πρωτοπλάστων στόν Παράδεισο τῆς τρυφῆς «ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν» (Γεν. 1, 15). Ἐδῶ ἔγκειται ἀκριβῶς ἡ ὅλη ἐργασία καί ἡ δημιουργικότητα τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ἐπιστημονική ἐρευνητική ἐργασία. Δηλ. στήν ἐντολή νά μεριμνήσει γιά τήν δημιουργία, τήν ὁποία, μέ τόση σοφία δημιούργησε καί συντηρεῖ γιά τό ἀγαθό τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι ἡ ἰατρική ἀποτελεῖ ἔργο εὐλογίας γιατί συμβάλλει στήν εὐόδωση τοῦ μεγάλου ἀγαθοῦ τῆς ὑγείας. Ἡ μέριμνα γιά τό σῶμα εἶναι καθῆκον, ἡ ἀτίμωση εἶναι πράξη ἄνομη καί ἁμαρτωλή. Ὅ,τι δέ εἶναι γιά τό καλό τῆς διατήρησης τοῦ σώματος σέ ὑγιεινή κατάσταση, ἡ Ἐκκλησία τό ἐπικροτεῖ. Ἀρκεῖ βέβαια νά μήν γίνεται ἀθέτηση τῶν κανόνων τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης καί τοῦ ἰατρικοῦ λειτουργήματος.

Ἡ γνώση οὐδόλως καταφρονεῖται ἀπό τήν Ἐκκλησία, γιατί ἀποτελεῖ δῶρο τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο. Γι’ αὐτό καί ἡ ἐπιστημονική πρόοδος ἔχει κάτι τό θεϊκό μέσα της. Ἡ ὀρθή χριστιανική ὀρθόδοξη θεολογία σέβεται τήν ἔρευνα καί τήν ἐπιστήμη. Ἡ δέ σύζευξη τῆς πληροφορικῆς καί τῶν τεχνολογιῶν αἰχμῆς μέ τούς τομεῖς ὑγείας ἔχει ἀλλάξει τήν ὅλη πραγματικότητα. Αὐτό εἶναι πράγματι ἐπιστημονική ἐπανάσταση. Ἔτσι ἡ ρομποτική ὑποκατέστησε τήν μυϊκή δύναμη, ἡ πληροφορική τήν μνήμη, ἡ κυβερνητική τήν σκέψη. Κατά συνέπειαν, μεταλλάσσεται τό περιεχόμενο τῶν φυσικῶν ὅρων, ἡ ἔννοια τῆς ἀσθένειας, ἡ θεραπευτική μέθοδος, ἀκόμη καί ἡ διατροφή. Ἀλλά ἡ Ἐκκκλησία εὐλογεῖ κάθε ἐπιστημονική ἐργασία, μελέτη καί πρόοδο φυσικά ὅταν εἶναι γιά τό καλό τῆς

ἀνθρωπότητας καί ὄχι γιά την καταστροφή της. Γι’ αὐτό καί δέν μπορεῖ νά γίνεται λόγος γιά ἀληθή πρόοδο τῆς ἐπιστήμης χωρίς ἠθικές προϋποθέσεις, ἄλλως δέν γίνεται ἐπωφελής, ἀλλά ἐγωπαθῶς καταστροφική. Πάντα ἰσχύει ἐν προκειμένῳ ἡ ἀρχαία ρήση: «Πᾶσα ἐπιστήμη χωριζομένη ἀρετῆς πανουργία καὶ οὐ σοφία φαίνεται». (Πλάτων-Σ. Μενέξενος).

Ἀπό τήν ἄλλη, ἡ θεωρία τοῦ ἐπιστημονισμοῦ, πού θεωροῦσε τήν ἐπιστήμη ἱκανή νά εἰσδύσει καί στήν οὐσία τῶν ὄντων καί νά δώσει τελεσίδικες ἀπαντήσεις στά μεταφυσικά πνευματικά προβλήματα καί θέματα, ἔπαυσε νά ὑπάρχει. Καί σ’ αὐτόν τόν αὐστηρό ἐπιστημονικό τομέα ἀπεδείχθη ἡ σχετικότητα τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης. Ἡ ἐπιστήμη ἔχει ὅρια καί ὀφείλει, ἄν εἶναι αὐθεντική ἐπιστήμη, νά μένει σ’ αὐτά. Ὅλοι ἔχουν ὅρια καί ὁ ἱερεύς θά πεῖ: «Αὐτό εἶναι θέμα τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης» καί ὁ σωστός ἰατρός θά πεῖ: «Αὐτό εἶναι πνευματικό θέμα». Εἰδικότερα, κορυφαῖοι ἰατροί ἀλλά καί ἐπιστήμονες τῶν φυσικῶν καί ἄλλων ἐπιστημῶν, ὁμολογοῦν τό: «Μέχρις ἐδῶ, παραπέρα σηκώνω τά χέρια». Τί ἀκριβῶς δηλώνει αὐτό; Δηλώνει ὅτι ὁ σοβαρός καί ὑπεύθυνος ἐπιστήμονας ξέρει ὅτι εἶναι πεπερασμένη ἡ λογική τοῦ ἀνθρώπου καί τά ὅρια τῆς ἐπιστήμης κάπου τελειώνουν καί πάλι συνεχίζουμε τήν ἔρευνα, τήν παρατήρηση καί τό πείραμα. Καί μόνο νά σκεφθοῦμε ἀπό τόν χῶρο τῆς ἀστροφυσικῆς, αὐτό πού ἔχει λεχθεῖ, ὅτι σήμερα κατανοοῦμε μόνο τό μικρό ποσοστό τοῦ 4% τοῦ ὁλικοῦ σύμπαντος, ἐνῶ τό ὑπόλοιπο 96% εἶναι «σκοτεινό» καί «ἄγνωστο» καί ἀπό τό χῶρο τῆς ἰατρικῆς, ὅτι ὁλοένα καί νέα ἐπιστημονικά δεδομένα παρουσιάζονται καί ποικίλες ἐξελίξεις σέ ἀσθενεῖς καί θεραπεῖες, καταλαβαίνει κανείς ὅτι δέν μπορεῖ νά κρατεῖ μία στάση ἀλαζονείας καί αὐτάρκειας καί, τό χειρότερο, περιφρόνησης καί ἀπό τίς δύο πλευρές. Ἀκόμη καταλαβαίνουμε ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μόνο αὐτό πού βλέπουμε, δέν εἶναι μόνο ὕλη. Ὑπάρχει καί τό ἄϋλο, τό πνευματικό στοιχεῖο. Ὑπάρχει καί τό θαῦμα, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Γι’ αὐτό κάθε προσπάθεια ὑπηρεσίας στόν ἄνθρωπο δέν πρέπει νά εἶναι μονοδιάστατη καί μόνο ἐγκόσμια.

Ἄλλωστε καί κατά τόν Ἱπποκράτη «οὐκ ἔνι ἰατρικὴν εἰδέναι, ὅστις μὴ οἶδεν ὅτι τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος», δηλαδή εἶναι ἀδύνατο νά γνωρίζει τήν ἰατρική αὐτός πού δέν γνωρίζει ἀκριβῶς τί εἶναι ἄνθρωπος.

Κατά συνέπειαν, εἶναι πέραν τῆς ἐπιστήμης, θέματα λατρείας τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τά ζητήματα μέ τήν θεία μετάληψη. Ἄλλως ἐν προκειμένῳ θά ἔχουμε ἀνεπίτρεπτη εἴσοδο στά interna corporis τῆς Ἐκκλησίας, ἀπό ἄλλον ἐξωγενῆ παράγοντα. Τό ἴδιο καί ἡ Ἐκκλησία γιά θέματα ἰατρικῆς δεοντολογίας. Ὡς ἔχει γραφεῖ ἀπό κορυφαῖο καθηγητή τῆς Ἀγγειοχειρουργικῆς τῆς Ἰατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν: «Ἡ ἰατρική ἐπιστήμη ἀναλαμβάνει τήν ἀνακούφιση τοῦ

πόνου καί τή θεραπεία τῆς σωματικῆς ἀσθενείας, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία φτάνοντας μέχρι τή ρίζα τοῦ αἰτίου, πού φθείρει τήν ψυχή καί καταβάλλει τήν ἀνθρώπινη Ὕπαρξη, ἀποδεικνύεται “πνευματικό θεραπευτήριο” σέ συνεχῆ ἐφημερία, τό ὁποῖο, μέ τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁλοκληρώνει τό ἔργο τῆς ἰάσεως σέ κάθε καταπονημένη ψυχή» (Παναγιώτου Δημακάκου, «Ὁ ἀνθρώπινος πόνος, ἰατρική καί πνευματική θεώρηση», Ἀθῆναι 2016, σ. 19 ἐπ.). Ἐδῶ πλέον ἰσχύουν τά θαυμάσια λόγια: «Ἐγώ, Κύριε, τόν γιάτρεψα, Ἐσύ τόν ἐθεράπευσες» (Ambroise Pare) καί ἡ «ἐπιστήμη δέν ἔχει Θεό, οἱ ἐπιστήμονες ἔχουν Θεό καί ἐπιστήμη» (Louis Paster).

Δέν εἶναι συνεπῶς ὁ λόγος τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας ἀναχρονιστικός, ἀπηρχαιωμένος, συντηρητικός. Δέν ἀντιτάσσεται τήν ἐπιστήμη, τά μαθηματικά, τήν φυσική, τήν χημεία, τήν βιολογία, τήν ἰατρική, τήν ἀστρονομία, τήν τεχνολογία. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καταφάσκει τήν ἐπιστημονική πρόοδο, χαίρεται μέ τίς ἀνακαλύψεις, μέ τά νέα φάρμακα, μέ τά σύγχρονα ἐπιτεύγματα τῆς ἰατρικῆς πρακτικῆς. Ὡς σπουδαιότατο παράδειγμα στέκονται οἱ κορυφαῖοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες, Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Εἰδικότερα, ὁ πρῶτος, εἶχε σπουδάσει ἀστρονομία, μαθηματικά, ἰατρική, φιλοσοφία καί οἱ ἄλλοι φιλολογία, φιλοσοφία καί ρητορική. Καί οἱ Τρεῖς τους ἦταν πανεπιστήμονες καί «φιλόσοφοι νόες».

Κατ’ ἀκολουθίαν, ἀντιλαμβάνεται ὁ καθένας ὅτι ἡ ἐπιστήμη ἔχει δικό της πεδίο ἐρεύνης καί δράσης καί δέν ὑπεισέρχεται σέ ζητήματα πίστεως. **Δέν κάμνει, δέν ἐπιτρέπεται νά κάμνει, μεταφυσική καί ἡ δύναμή της οὐδόλως θέτει στό περιθώριο τήν πίστη. Ἄν, δέ, ἡ ἐπιστήμη πλουτίζει τόν ἄνθρωπο σέ γνώσεις καί σέ ἐπιτεύγματα θαυμαστά στό χῶρο τῆς ἰατρικῆς, ἡ πίστη, ἡ μεταφυσική, ἡ θρησκεία, ἡ Ἐκκλησία, συνελόντ’ εἰπεῖν, εἶναι κάτι ἄλλο.** Ἐξημερώνει τόν ἄνθρωπο, τόν ἐξευγενίζει, τόν ἁγιάζει, τόν θεώνει, φέρνει τόν Παράδεισο «ἐν τῇ καρδίᾳ» ὡς πρόγευση τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν. Εἶναι ἄλλης κατηγορίας ἀπό ἐκείνη τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, καθ’ ὅτι Ἐκεῖνος πού ἔπλασε τόν ἄνθρωπο ὅρισε ὡς σκοπό τῆς δημιουργίας Του καί τήν τελείωσή του. Ἡ Ἐκκλησία σ’ αὐτό θητεύει. Τό «ποιός» καί τό «γιατί» γιά τόν ἄνθρωπο θά τό πεῖ ἡ χριστιανική διδασκαλία, τό «πῶς» καί τό «τί» ἡ ἐπιστήμη.

Γι’ αὐτό, τελικά, ἐμπιστευόμεθα τό Θεό καί δεχόμεθα τό ἰατρικό δέον.